

บทที่ 2

ความเป็นมาของการริบทรัพย์สิน และกระบวนการริบทรัพย์สินในประเทศคอมมอนลอร์

ในบทนี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงความหมายของคำว่า “ริบทรัพย์สิน” ประวัติความเป็นมาของการริบทรัพย์สินและการดำเนินกระบวนการพิจารณาริบทรัพย์สิน เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ทราบแนวความคิดพื้นฐานที่มาของการริบทรัพย์สิน โดยเฉพาะตามระบบกฎหมายในประเทศคอมมอนลอร์

ความหมายของคำว่าริบทรัพย์สิน

คำว่า “ริบทรัพย์สิน” ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา ให้คำจำกัดความไว้ 2 ประการ คือ คำว่า Forfeiture หมายถึง การสูญเสียทรัพย์สินโดยปราศจากค่าตอบแทน เนื่องจากบุคคลกระทำความผิดกฎหมาย เป็นการดำเนินคดีต่อทรัพย์สินโดยตรง ผลของการริบทรัพย์สินเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเฉพาะสิ่งจากเจ้าของให้ตกเป็นของรัฐ¹

คำว่า Confiscation หมายถึง การที่รัฐยึดทรัพย์สินมาจากบุคคลใดโดยไม่มีค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของ เพราะบุคคลนั้นถูกศาลพิพากษาลงโทษเนื่องจากกระทำความผิดอาญา²

จากความหมายของคำว่า Forfeiture และ Confiscation จะเห็นว่า การริบทรัพย์สินเป็นผลเนื่องมาจากการกระทำความผิดกฎหมายของบุคคล แต่การริบทรัพย์สินทั้งสองประการมีลักษณะต่างกันกล่าวคือ การริบทรัพย์สินแบบ Forfeiture เป็นการดำเนินคดีต่อทรัพย์สินโดยตรง

---

¹ Jean F. Rydstrom, “ Forfeiture and penalties ” in American Jurisprudence , ed. Oscar C. Sattinger (N.Y. : The Lawyers Co Operative Publishing Company, 1968) , 36 : 1.

² Henry Campbell Black, Black’s Law Dictionary , 6 th ed. (St. Paul : West Publishing Co.,1990) : 299.

การริบทรัพย์สินในความหมายนี้ ศาลสามารถริบทรัพย์สินได้โดยไม่ต้องพิจารณาว่าเจ้าของทรัพย์สินได้ถูกศาลพิพากษาลงโทษเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาหรือไม่ แต่ในความหมาย Confiscation จะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อเจ้าของทรัพย์สินถูกศาลพิพากษาลงโทษเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาแต่ในประเทศอังกฤษ คำว่า Forfeiture และ Confiscation ใช้กับการริบทรัพย์สินโดยไม่มี ความหมายแตกต่างกันเหมือนในประเทศสหรัฐอเมริกา ตามกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ แนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินทั้งสองประเภทมีมานานแล้ว เนื่องจากแนวความคิดในการริบทรัพย์สินแตกต่างกันทำให้กระบวนการพิจารณา ริบทรัพย์สินต่างกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

การริบทรัพย์สินในประเทศอังกฤษ

1. ความเป็นมาของการริบทรัพย์สิน

แนวความคิดเรื่อง การริบทรัพย์สินนี้มีมานานตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการริบทรัพย์สินให้กับพระเจ้า ปรากฏในคัมภีร์ไบเบิลมีความตอนหนึ่งว่า “ ถ้าวัวทำร้ายผู้ใดถึงตาย วัวนั้นจะถูกขว้างปาด้วยหินและห้ามบริโภคเนื้อวัวแต่เจ้าของวัวไม่ต้องรับโทษ ” จะเห็นได้ว่าเมื่อวัวทำความเสียหายแก่ผู้อื่นเจ้าของวัวจะสูญเสียสิทธิในทรัพย์สิน โดยไม่พิจารณาความบริสุทธิ์หรือความผิดของเจ้าของวัว³ กฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษได้รับอิทธิพลในเรื่องดังกล่าวโดยผ่านทางศาสนาคริสต์ คือ การริบทรัพย์สินที่เป็นสาเหตุการตายของผู้อื่น เรียกว่า deodand * ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการสมมติทางกฎหมาย (legal fiction) ว่า เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด และอาจใช้ทำร้ายผู้อื่นต่อไปจะต้องถูกริบเพราะผิดกฎหมายโดยตัวทรัพย์สินนั่นเอง จะไม่พิจารณาความผิด

*deodand มาจากภาษาละติน deo dandum หมายความว่า นำทรัพย์สินมอบให้พระเจ้า

³Michael F. Zeldin and Roger G. Weiner, “ Innocent third parties and their rights in forfeiture proceeding. ” *American Criminal Law Review* 28 (1991) : 843.

หรือความบริสุทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งเป็นที่มาของแนวความคิดในการริบทรัพย์สิน ในสมัยกลาง ใช้หลัก deodand เพื่อยุติการทะเลาะวิวาท การริบทรัพย์สินซึ่งเป็นสาเหตุแห่ง การตาย มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้แค้นทดแทน (retribution) ให้กับญาติพี่น้องของผู้ตายและเชื่อว่า จะทำให้ผู้ตายนอนตายตาหลับ⁴ การริบทรัพย์สินที่เป็นสาเหตุการตายของผู้อื่นได้ยกเลิกไป โดยพระราชบัญญัติในปี ค.ศ. 1846 การริบทรัพย์สินตามหลัก deodand เป็นการริบทรัพย์สิน ตามความหมายของคำว่า Forfeiture

นอกจากการริบทรัพย์สินที่เป็นสาเหตุการตายของผู้อื่น ยังมี การริบทรัพย์สิน อีก 2 ประเภท คือ การริบทรัพย์สินตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร (statutory forfeiture) ระบุให้ริบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเกี่ยวกับความผิด และการริบทรัพย์สินตามกฎหมายคอมมอนลอว์ เป็นการริบทรัพย์สินผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต (forfeiture consequent to attainder) เพราะเป็นผู้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงและผู้ทรยศต่อชาติ (felons and traitors) ทรัพย์สิน ทั้งหมดของผู้กระทำความผิดถูกริบให้ตกเป็นของพระราชาหรือขุนนางผู้ครองนคร นอกจากนี้ ผู้กระทำความผิดฐานนี้ถือว่าเป็นผู้มีสายเลือดชั่วไม่มีสิทธิครอบครองทรัพย์สิน ตลอดจนไม่มี การโอนทรัพย์สินไปยังทายาท (corruption of the blood)⁵ การริบทรัพย์สินประเภทนี้มีผลร้าย ตกแก่ครอบครัวผู้ต้องโทษมากเกินไป กฎหมายได้ถูกยกเลิกเมื่อปี ค.ศ. 1870 ปัจจุบันคงมีแต่ การริบทรัพย์สินตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร การริบทรัพย์สินทั้งสองประเภทมีวัตถุประสงค์ เพื่อลงโทษบุคคลจะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาลงโทษ เนื่องจากกระทำความผิดอาญา เป็นการริบทรัพย์สิน ตามความหมาย Confiscation

⁴Irving A. Pianin, " Criminal forfeiture : attacking the economic dimension of organized narcotics traffickting , " The American University Law Review (Fall 1982) : 232 - 233.

⁵James R. Maxeiner, " Bane of American forfeiture law banished at last?, " Cornell Law Review 62 (August 1977) : 770 - 775.

2. กระบวนการพิจารณาริบทรัพย์สิน

แนวความคิดพื้นฐานในการริบทรัพย์สินตามหลัก deodand ไม่พิจารณาถึงความบริสุทธิ์หรือความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน แต่จะพิจารณาตัวทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความผิดต่างจากการริบทรัพย์ตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร และการริบทรัพย์สินผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต ซึ่งพิจารณาความผิดของบุคคลและจะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาของศาลลงโทษผู้กระทำความผิด กระบวนการพิจารณาริบทรัพย์สินดังกล่าวจึงแตกต่างกัน ดังนั้นกล่าวโดยสรุปแล้วกระบวนการพิจารณาริบทรัพย์สิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 กระบวนการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สิน (In Rem Proceeding) กระบวนการพิจารณาริบทรัพย์สินตามหลัก deodand เป็นการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สิน (In Rem) In Rem หมายถึง กระบวนการพิจารณาคดีที่ดำเนินการโดยตรงเฉพาะต่อตัวทรัพย์สิน และมีผลต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาล⁶ ในกระบวนการนี้เป็นการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สิน โดยไม่มีการพิจารณาถึงความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน⁷ การริบทรัพย์สินในกรณีนี้จึงไม่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาความผิดทางอาญาต่อเจ้าของทรัพย์สิน คำพิพากษาในกระบวนการนี้มีผลต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเท่านั้นไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ใดได้ และคำพิพากษามีผลผูกพันบุคคลภายนอกรวมทั้งผู้อ้างว่ามีสิทธิในทรัพย์สิน แม้จะไม่ทราบว่าทรัพย์สินของตนถูกฟ้องเพื่อริบด้วย ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีคือ ศาลซึ่งทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาลเป็นเรื่องเขตอำนาจศาลเหนือทรัพย์สินไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีอำนาจเหนือบุคคล

2.2 กระบวนการพิจารณาคดีต่อบุคคล (In Personam Proceeding) การริบทรัพย์สินตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร และการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงและผู้ทรยศต่อชาติ เป็นการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษบุคคล

⁶ Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary , p. 793.

⁷ John Brew, " State and Federal forfeiture of property involved in drug transaction, " Dickinson Law Review 92 (Winter 1988) : 463.

ดังกล่าว ในการดำเนินคดีเพื่อริบทรัพย์สินทั้ง 2 ประเภท เป็นการฟ้องผู้กระทำความผิดอาญา จะต้องพิจารณาว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามที่ถูกฟ้องจริงหรือไม่ เมื่อโจทก์ พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดอาญา จึงจะลงโทษริบทรัพย์สินของบุคคล ดังกล่าวได้โดยไม่พิจารณาว่าตัวทรัพย์สินมีความผิดหรือไม่แต่อย่างใด กระบวนการพิจารณา ริบทรัพย์สินในกรณีนี้เป็น ส่วนหนึ่งของการฟ้องคดีอาญาอันเป็นกระบวนการคดีที่ดำเนินคดี โดยตรงต่อบุคคล In Personam มีผลต่อพันธะ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้นั้น⁸ จำเลยในกระบวนการนี้คือ บุคคล การพิจารณาคดีเพื่อลงโทษบุคคล ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีคือศาลที่มีเขตอำนาจเหนือบุคคล คำพิพากษามีผลผูกพันเฉพาะคู่ความที่ปรากฏตัว ต่อหน้าศาลเท่านั้นไม่มีผลผูกพันบุคคลทั่วไป

นอกจากในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์แล้ว ในระบบกฎหมายที่ใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law) ก็มีการริบทรัพย์สินโดยฟ้องตัวบุคคลและฟ้องทรัพย์สินโดยตรง เช่น ประเทศ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ประมวลกฎหมายอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน 1871

มาตรา 40 บัญญัติว่า ทรัพย์สินของผู้ทำผิดหรือผู้มีส่วนกระทำความผิด บรรดาที่ได้มา จากการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดอาจถูกริบได้

มาตรา 42 บัญญัติว่า ส่วนในกรณีไม่อาจได้ตัวบุคคลผู้ทำผิดมาฟ้องร้อง การฟ้อง ริบทรัพย์สินโดยตรงให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1877 มาตรา 430 บัญญัติว่า การฟ้องคดี ริบทรัพย์สินหรือทำลายทรัพย์สินสามารถยื่นฟ้องต่อศาลเป็นคดีต่างหากได้ โดยไม่ต้องมีการฟ้อง บุคคลผู้กระทำความผิดด้วยวิธีพิจารณาความดังกล่าว เป็นวิธีพิจารณาเพื่อการฟ้องตัวทรัพย์สิน โดยตรงซึ่งเป็นข้อยกเว้น โดยปกติการริบทรัพย์สินจะต้องควบคู่กับการดำเนินคดีอาญาแก่ ผู้ทำผิด⁹ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาการริบทรัพย์สินในระบบคอมมอนลอว์เฉพาะ

⁸ Elizabeth M. Jarrell , Drug agents' guide to forfeiture of assets (1987

Revision) with supplement (United States : U.S. Government Printing Office, 1990) , p.6.

⁹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ , “ โทษริบทรัพย์สิน , ” วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 12 (กรกฎาคม 2531) : 92 - 96.

ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งถือวาระบบการริบทรัพย์ได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องเป็นแบบอย่างในการนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศต่าง ๆ

การริบทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกา

1. ความเป็นมาของการริบทรัพย์สิน

สหรัฐอเมริกาในยุคเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ได้รับอิทธิพลเรื่องการริบทรัพย์ และกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อริบทรัพย์ตามกฎหมายอังกฤษ แต่การริบทรัพย์สินผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต ฐานเป็นผู้กระทำความผิดอาญาอย่างร้ายแรงและผู้ทรยศต่อชาติ ไม่ได้รับการยอมรับในสหรัฐอเมริกา เพราะเป็นวิธีการที่รุนแรงและมีผลกระทบต่อครอบครัวของผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับกรกระทำความผิด การริบทรัพย์สินประเภทนี้ใช้กระบวนการพิจารณาคดีต่อบุคคลเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ เมื่อสหรัฐอเมริกาได้รับเอกราชในปี 1790 ได้ออกกฎหมายประกาศห้ามริบทรัพย์สินและการตัดสิทธิในการสืบมรดก เพราะการกระทำ ความผิดอาญาอย่างร้ายแรงไว้ในรัฐธรรมนูญ¹⁰ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาการริบทรัพย์สินโดยใช้กระบวนการพิจารณาคดี ต่อบุคคลไม่ได้นำมาใช้กับความผิดอาญาของสหรัฐ

2. กระบวนการพิจารณาริบทรัพย์สิน

ถึงแม้ว่าสหรัฐได้ยกเลิกการริบทรัพย์สินโดยใช้กระบวนการพิจารณาคดีต่อบุคคล แต่ไม่ได้ยกเลิกการริบทรัพย์สินโดยใช้กระบวนการพิจารณาต่อทรัพย์สิน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจาก

¹⁰Willian J. Snider, “ The forfeiture (confiscation) of the proceeds of drug trafficking by the United States Government, ” Drug Enforcement Administration United States Department of Justice, November 1994. (Mimeographed).

กฎหมายการเดินเรือของอังกฤษ (Navigational Acts)^{*} ประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากระบวนการพิจารณาต่อทรัพย์สิน โดยนำหลัก deodand มาอธิบายสนับสนุน ถึงแม้ว่าการริบทรัพย์สินตามหลัก deodand จะไม่ได้รับการยอมรับในสหรัฐแต่แนวความคิดซึ่งเป็นรากฐานของ deodand เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาทางกฎหมายของสหรัฐ เป็นแนวความคิดที่สำคัญซึ่งแบ่งแยกการริบทรัพย์สินโดยฟ้องตัวบุคคลและฟ้องตัวทรัพย์สินโดยตรง¹¹ ในปี 1790 รัฐสภาได้ออกกฎหมายกำหนดให้ทรัพย์สินไว้ในกฎหมายการเดินเรือและศุลกากรสำหรับเรือ (Maritime and Custom Laws) ให้ริบสินค้าต้องห้ามและเรือที่ลำเลียงสินค้าต้องห้าม โดยใช้การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง (Civil Forfeiture) หรือ กระบวนการพิจารณาต่อทรัพย์สิน (In Rem Proceeding) เหตุผลที่ต้องออกกฎหมายฉบับนี้เพราะมีการฝ่าฝืนกฎหมายการเดินเรือและศุลกากรมากขึ้นเป็นลำดับ แม้จะได้มีการพิพากษาคดีโดยตัดสินลงโทษลูกเรือแล้วก็ตาม เรือนั้นก็ยังคงถูกนำมาใช้กระทำความผิดอีกโดยลูกเรือพวกใหม่ ศาลไม่สามารถลงโทษเจ้าของเรือได้ เพราะไม่ได้เข้ามาอยู่ในเขตอำนาจศาลสหรัฐ หรือเรือนั้นถูกเข้ามาจึงไม่มีเขตอำนาจเหนือบุคคล สหรัฐอเมริกาจึงนำการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมาใช้ เพื่อป้องกันการนำเรือมาใช้กระทำความผิดครั้งใหม่และเพื่อปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าว ต่อมาสภาองเกรสได้ออกกฎหมายหลายฉบับให้ริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เกี่ยวกับความผิดอาญาที่ได้

*ประมาณศตวรรษที่ 17 ประเทศอังกฤษเป็นประเทศมหาอำนาจทางทะเล มีความเจริญทางการค้ากับประเทศต่างๆทั่วโลก ขณะเดียวกันเกิดความขัดแย้งระหว่างศาลคอมมอนลอว์กับศาลพาณิชย์นาวี (Admiralty Court) ซึ่งแข่งกันขยายเขตอำนาจศาล เพื่อมีอำนาจพิจารณาคดีต่อพ่อค้าชาวต่างประเทศที่มาติดต่อค้าขาย การพิจารณาคดีในศาลคอมมอนลอว์ใช้กระบวนการพิจารณาคดีต่อบุคคลก่อให้เกิดปัญหา เมื่อมีข้อพิพาทเพราะเจ้าของทรัพย์สินไม่ได้อยู่เขตอำนาจศาลประเทศอังกฤษ เจ้าของเรือหรือเจ้าของสินค้าจะโต้แย้งเรื่องพวกเขาไม่ใช่บุคคลที่อยู่ในเขตอำนาจศาล ศาลพาณิชย์นาวีจึงได้พัฒนากระบวนการพิจารณาคดีต่างจากศาลคอมมอนลอว์ โดยให้ฟ้องตัวทรัพย์สินที่ปรากฏอยู่ในเขตอำนาจศาลและให้เจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้มีภาระในการพิสูจน์ เมื่ออังกฤษตรากฎหมาย Navigational Acts กฎหมายฉบับนี้ให้นำ กระบวนการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สินมาใช้

¹¹ Irving A. Pianin, *The American University Law Review* , p.11.

บัญญัติไว้โดยเฉพาะ¹² เช่น กฎหมายยาเสพติด (Controlled Substances Act), กฎหมายฟอกเงิน (Money Laundering Control Act), กฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyrights Act), กฎหมายโทรคมนาคม (Communications Statute) เป็นต้น กฎหมายในปัจจุบันได้ขยายขอบเขตประเภทของทรัพย์สินที่จะถูกริบออกไปกว้างขวางกว่าการริบทรัพย์สินในสมัยก่อน ซึ่งตั้งอยู่บนการสมมติทางกฎหมายว่า ทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความผิดเป็นทรัพย์สินมิชอบด้วยกฎหมาย ได้ขยายให้ริบทรัพย์สินซึ่งมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิด ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือทรัพย์สินที่ใช้อำนวยความสะดวกในการกระทำความผิด และให้ริบ ทรัพย์สินทุกประเภททั้งอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ การริบทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาในสหรัฐอเมริกา เป็นการริบทรัพย์สินตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร และใช้ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งตลอดมา¹³ ปัจจุบันไม่มีการริบทรัพย์สินตามกฎหมายคอมมอนลอว์ทั้งในศาลสูงของรัฐและสหรัฐ

การริบทรัพย์สินโดยใช้กระบวนการพิจารณาคดีต่อบุคคลเพิ่งมีในปี 1970 ดังปรากฏในกฎหมายว่าด้วยองค์กรเกี่ยวกับอั้งยี่และการประพฤตินิคมชอบ (Racketeer Influenced and Corrupt Organization, RICO) และกฎหมายยาเสพติดว่าด้วยธุรกิจอาชญากรรมต่อเนื่อง (Continuing Criminal Enterprise, CCE) ซึ่งรัฐสภานำมาใช้แก้ปัญหาองค์กรอาชญากรรมโดยกำหนดโทษริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดไว้รุนแรง และเป็นเงื่อนไขสืบเนื่องมาจากการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นโดยตรง ทั้งนี้เพราะเห็นว่าอาชญากรรมที่กระทำโดยมีความมุ่งหมายหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ การนำโทษริบทรัพย์สินที่รุนแรงมาใช้จะเป็นการยับยั้งการกระทำความผิดนั้นโดยตรง คำว่า การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา (Criminal Forfeiture) หรือกระบวนการพิจารณาคดีต่อบุคคล (In Personam Proceeding) จึงเริ่มมีการนำมาใช้นับแต่นั้นเป็นต้นมา แต่การริบทรัพย์สินตามกฎหมายในปัจจุบัน ต่างจากการริบทรัพย์สินของผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต ฐานเป็นผู้กระทำความผิดอาญาอย่างร้ายแรงหรือ

¹² Jay A. Rosenberg, " Constitutional rights and civil forfeiture action, " Columbia Law Review 88 (March 1988) : 340.

¹³ Jean F. Rydstrom, American Jurisprudence , 36 : 623.

ผู้ทรยศต่อชาติ คือ ให้ทรัพย์สินเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือส่วนที่ได้มา โดยการกระทำความผิดเท่านั้นและต่างจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง คือ ริบได้เฉพาะทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้น ไม่ริบทรัพย์สินของบุคคลภายนอก

จากความสับสนในการเริ่มนำโทษริบทรัพย์สินมาใช้กับคดีอาญา จึงมีการปรับปรุง Comprehensive Forfeiture Act of 1984 (CFA) โดยแก้ไขกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ทั้งกฎหมายวิธีสบัญญัติและสารบัญญัติ ได้ขยายขอบเขตการริบทรัพย์สินเกี่ยวกับความผิดอาญาให้กว้างขึ้น เช่น ความผิดเกี่ยวกับการลักพา การพนัน การวางเพลิง การลักทรัพย์ การให้สินบน การลามากอนาจาร การค้ายาเสพติด เป็นต้น โดยไม่จำกัดเฉพาะองค์กรอาชญากรรมดังที่เป็นมา

ในปัจจุบันการดำเนินกระบวนการพิจารณาริบทรัพย์สินตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง (Civil Forfeiture) การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เป็นกระบวนการริบทรัพย์สินที่กระทำต่อตัวทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือได้ทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิดไม่ว่าได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยตรงหรือโดยอ้อม โดยฟ้องตัวทรัพย์สินโดยตรง ประเด็นในการพิจารณาคดีคือ ตัวทรัพย์สินมีความผิดหรือบริสุทธิ์ศาลจะไม่พิจารณาความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่ถูกริบอาจเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง จึงแยกการดำเนินการตามกฎหมายในการนำตัวบุคคลมาดำเนินคดีอาญา และการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งไม่เป็นเงื่อนไขในการลงโทษทางอาญา การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเริ่มต้นโดยการยึดทรัพย์สินที่อยู่ในเขตอำนาจศาล เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐมีเหตุอันควรสงสัย (Probable Cause) ว่าเป็นทรัพย์สินโดยมิชอบ กระบวนการนี้รัฐมีภาระแสดงให้เห็นถึง เหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (19 U.S.C.1602 (1991)) เพื่อให้เชื่อว่าทรัพย์สินนั้นสามารถริบได้ ภาระในการแสดงให้เห็นเหตุอันควรสงสัยเป็นมาตรฐานเดียวกับที่ใช้ในการจับ ค้น หรือยึด เมื่อบุคคลใด ๆ อ้างว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ถูกยึด ผู้อ้างสิทธิ (claimant) ต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และมีภาระในการพิสูจน์หักล้างข้ออ้างของรัฐ การรับฟังพยานหลักฐานใช้หลักการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐาน (Preponderance of Evidence) ถ้าฝ่ายใดนำพยานหลักฐานเข้ามาสู้ให้ศาลเห็นว่า พยานหลักฐานของฝ่ายตนนั้นน่าเชื่อถือกว่า

ฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายชนะคดี หากศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สินกรณีในทรัพย์สินตกเป็นของรัฐ นับแต่เวลาที่ทรัพย์สินนั้นได้ใช้กระทำความผิด

2.2 การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา (Criminal Forfeiture) การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา เป็นกระบวนการริบทรัพย์สินซึ่งกระทำต่อบุคคลโดยฟ้องเจ้าของทรัพย์สินเป็นจำเลยในคดี ประเด็นในการพิจารณาคือ เจ้าของทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ การริบทรัพย์สินประเภทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลย บังคับได้เฉพาะทรัพย์สินของจำเลยเท่านั้น การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องคดีอาญาต่อบุคคล เช่น คดียาเสพติดเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่ง เมื่อยื่นคำฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือจำเลย หากมีทรัพย์สินใดที่จะต้องริบพนักงานอัยการต้องระบุไว้ในคำฟ้องให้ชัดเจน เนื่องจากการริบทรัพย์สินเป็นการดำเนินคดีต่อตัวบุคคล จึงต้องยึดถือคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเป็นหลัก การวินิจฉัยการกระทำความผิดอาญา รัฐมีภาระในการพิสูจน์ความผิดจำเลยโดยใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย (Proof Beyond Reasonable Doubt)¹⁴ การวินิจฉัยความผิดของจำเลยและการลงโทษริบทรัพย์สิน บางศาลพิจารณาในกระบวนการเดียวกัน บางศาลใช้หลัก Bifurcated Proceeding โดยแยกการวินิจฉัยความผิดของจำเลยและการลงโทษริบทรัพย์สิน¹⁵ ขั้นตอนการริบทรัพย์สินศาลใช้ระดับภาระการพิสูจน์แตกต่างกัน บางศาลใช้หลักการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย United States v. Elgersma, 929 F.2d 1538, 1548 (11th Cir. 1991) บางศาลใช้หลักการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐาน United States v. Sandini, 816 F.2d 869, 870 (3d Cir. 1987)¹⁶ คำพิพากษา ริบทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษจำเลยในคดีอาญา เมื่อศาลพิพากษาริบทรัพย์สิน

¹⁴Kelly McClure, "Federal civil forfeiture of assets : How it works and why it must," University of Bridgeport Law Review Association (1991) : 438.

¹⁵Sonia C. Jaipaul, "Asset forfeiture : A federal prosecutor's view taking the profit out of White Collar Crime," Federal Bar Association, March / April 1993. (Mimeographed).

¹⁶Ibid.

กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของรัฐทันทีแต่ไม่เป็นการเด็ดขาด บุคคลที่สามซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบมีสิทธิยื่นคำร้องเข้ามาในคดีได้ภายใน 30 วัน นับจากวันสิ้นประกาศหรือวันที่ตนได้รับการแจ้งว่าทรัพย์สินถูกศาลมีคำสั่งให้ริบ

3. เปรียบเทียบการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งและกระบวนการทางอาญา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า กระบวนการพิจารณาคดีทรัพย์สินในสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งและการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา สหรัฐอเมริกาได้นำกระบวนการทั้งสองมาใช้ในการกระทำความผิดอาญา กฎหมายบางฉบับนำการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง และการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญามาใช้ด้วยกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำลายเศรษฐกิจของอาชญากรซึ่งอาชญากรประเภทนี้ประกอบอาชญากรรมโดยมีทรัพย์สินเป็นแรงจูงใจ กระบวนการทั้งสองต่างเป็นอิสระซึ่งกันและกัน การลงโทษทางอาญาไม่เป็นเงื่อนไขให้ริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งและการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งไม่เป็นเงื่อนไขให้ลงโทษบุคคลในคดีอาญา กระบวนการทั้งสองมีแนวความคิดพื้นฐานทางกฎหมายต่างกัน ส่งผลให้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการทั้งสองประเภทต่างกันจึงควรศึกษา และเปรียบเทียบความแตกต่างของกระบวนการทั้งสอง มีกฎหมายหลายฉบับที่นำการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งและการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา มาใช้เป็นมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับความผิดอาญา ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำการศึกษาจากกฎหมายยาเสพติด (Controlled Substances Act) เป็นหลัก ซึ่งในกฎหมายฉบับนี้ บัญญัติให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายศุลกากร กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ Supplemental Rules for Certain Admiralty and Maritime Claims มาใช้ด้วยเท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายยาเสพติด

3.1 เขตอำนาจศาล การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง หรือ กระบวนการพิจารณาคดีต่อทรัพย์สินเป็นการฟ้องริบทรัพย์สินโดยตรง การพิจารณาพิพากษาคดีศาลจะพิจารณาว่าตัวทรัพย์สินนั้นเองมีความผิดหรือไม่ โดยไม่พิจารณาถึงความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นการพิจารณาคดีทรัพย์สินจึงต้องมีการยึดทรัพย์สินไว้ก่อน การพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินต้องอยู่ในอำนาจศาล ศาลที่มี

อำนาจพิจารณาคดี คือศาลที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาลเรียกว่าเขตอำนาจศาลเหนือทรัพย์สิน (In Rem Jurisdiction)¹⁷ ศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือทรัพย์สินในคดีมีอำนาจชี้ขาดสิทธิของบุคคลทุกคนว่ามีผลประโยชน์อย่างไรในทรัพย์สินที่อยู่ในเขตอำนาจศาล โดยไม่คำนึงว่าบุคคลต่างๆที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินอยู่ในเขตอำนาจศาลนั้นหรือไม่ ในการฟ้องคดีเพื่อรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง จะต้องฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือทรัพย์สินที่ทรัพย์สินอยู่ในเขตอำนาจของศาลใดศาลนั้นเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

การรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา หรือกระบวนการพิจารณาคดีต่อบุคคลจำเลยในกระบวนการนี้คือบุคคล การพิจารณาพิพากษาคดีศาลจะพิจารณาว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ในการพิจารณารับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาเป็นการพิจารณาเพื่อลงโทษบุคคล ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีคือ ศาลที่มีอำนาจเหนือบุคคล (In Personam Jurisdiction) หมายถึง อำนาจศาลเหนือบุคคลที่เป็นจำเลย ถ้าศาลไม่มีอำนาจเหนือบุคคลศาลจะไม่มีอำนาจพิพากษาคดีนั้น¹⁸ ถ้าศาลมีคำพิพากษาให้รับทรัพย์สินศาลมีอำนาจพิพากษาให้รับทรัพย์สินของจำเลยโดยไม่ต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินที่ถูกรับอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด

การรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง มีข้อจำกัดในการฟ้องคดีรับทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์เรื่องเขตอำนาจศาลเหนือทรัพย์สิน เช่น ในคดียาเสพติด จากการสอบสวนพบว่า นาย A มีทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการค้ายาเสพติดอยู่ในเขตอำนาจศาลชั้นต้นต่างกัน การฟ้องคดีเพื่อรับทรัพย์สินก็ต้องฟ้องต่อศาลชั้นต้นซึ่งทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตอำนาจศาล แต่ถ้าฟ้องรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา สามารถยื่นฟ้องเพียงครั้งเดียวเพื่อรับทรัพย์สินของจำเลยซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลต่างกัน หรือต่างมลรัฐหรือต่างประเทศ เพราะการรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ใช้หลักเขตอำนาจศาลเหนือบุคคล

3.2 การพิจารณาพิพากษา การรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรับทรัพย์สินเป็นการฟ้องรับทรัพย์สินโดยตรง ประเด็นในการพิจารณาคดีต้องพิจารณาว่า

¹⁷ Henry Campbell Black , Black's Law Dictionary , p. 791.

¹⁸ Ibid .

ทรัพย์สินถูกนำไปใช้กระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิดหรือไม่ ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาจเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงหรือได้มาโดยอ้อมจากการนำทรัพย์สินที่ได้มาโดยตรงไปเปลี่ยนแปลงสภาพ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง รัฐโดยพนักงานอัยการ มีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบ เพื่อแสดงเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์สินนั้นได้ใช้กระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิดเพื่อแสดงให้เห็นว่าทรัพย์สินนั้นควรถูกริบ ถ้าคดีดังกล่าวบุคคลผู้มีส่วนได้เสียมาโต้แย้งสิทธิ ผู้อ้างสิทธิมีภาระในการพิสูจน์เพื่อหักล้างพยานหลักฐานของรัฐ ทั้งสองฝ่ายมีภาระการพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง มาตรฐานการพิสูจน์ใช้หลักซึ่งนำหนักพยานหลักฐาน ศาลหรือลูกขุนจะพิจารณาว่าพยานหลักฐานของฝ่ายใดน่าเชื่อถือกว่ากันหรือเป็นไปได้มากกว่า พยานหลักฐานที่รัฐนำเข้ามาแสดงเหตุอันควรสงสัยนั้น ศาลยอมรับฟังทั้งพยานโดยตรง พยานแวดล้อมและพยานบอกเล่า (hearsay) ไม่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การห้ามรับฟังพยานบอกเล่าตามกฎหมายลักษณะพยานของสหรัฐ (The Federal Rule of Evidence) แต่การสืบพยานหลักฐานของผู้อ้างสิทธิอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายลักษณะพยาน

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา เป็นการกระทำต่อบุคคลที่กระทำความผิดอาญาจะริบทรัพย์สินได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าเจ้าของทรัพย์สินนั้นได้กระทำความผิดหรือไม่ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ผูกพันกับผลในคดีทางอาญาที่บุคคลนั้นได้ก่อขึ้น คดีอาญามีข้อสันนิษฐานว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิด อีกทั้งหลักวิธีพิจารณาคดีความมีจุดมุ่งหมายที่จะไม่ให้คนบริสุทธิ์ถูกลงโทษ ดังนั้นการที่ศาลจะพิพากษาว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด รัฐโดยอัยการจะต้องพิสูจน์จนเป็นที่ปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง จึงจะริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา พยานหลักฐานซึ่งรัฐนำเข้ามาพิสูจน์ความผิดของจำเลยอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายลักษณะพยานจะเห็นได้ว่า การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งรัฐเพียงแต่แสดงเหตุอันควรสงสัยโดยมีภาระการพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่า แต่การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญารัฐจะต้องพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย เหตุที่ระดับของภาระในการพิสูจน์ต่างกันเพราะ

1. ในกระบวนการทางแพ่งศาลพิจารณาดำทรัพย์สิน ส่วนในกระบวนการทางอาญาศาลพิจารณาดำบุคคล หรือเจ้าของทรัพย์สิน
2. ประเด็นการพิจารณาคดีในกระบวนการทางแพ่ง คือพิจารณาว่าทรัพย์สินนั้นมีความผิดหรือไม่ ประเด็นการพิจารณาคดีในกระบวนการทางอาญา คือพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีความผิดหรือไม่

3. การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ไม่มีการพิจารณาความผิดของเจ้าของทรัพย์สิน ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สินไม่ใช่สาระสำคัญ ถึงแม้ว่าศาลในคดีอาญาพิพากษาว่า จำเลยไม่ได้กระทำความผิดก็ไม่ต้องห้ามที่จะนำคดีมาฟ้องริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การลงโทษทางอาญาต่อเจ้าของทรัพย์สิน *United States v. One Assortment of 89 Firearms*¹⁹

3.3 ขั้นตอนการป้องกันการโอนทรัพย์สินที่อาจริบได้ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งนั้น เป็นการดำเนินคดีต่อตัวทรัพย์สิน เริ่มต้นคดีโดยการยึดทรัพย์สินและนำเข้ามาอยู่ในอำนาจศาลที่มีเขตอำนาจเหนือทรัพย์สิน ก่อนที่จะดำเนินการริบทรัพย์สินต่อไป การยึดทรัพย์สินจึงเป็นการป้องกันการจำหน่าย จ่ายโอนหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินที่มีประสิทธิภาพ ขั้นตอนการป้องกันการโอนทรัพย์สินที่อาจริบได้ในกระบวนการนี้ จะต้องมาก่อนการดำเนินคดีริบทรัพย์สินไม่ว่าโดยฝ่ายบริหารหรือโดยกระบวนการทางศาล ต่างจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ซึ่งขั้นตอนการป้องกันการโอนทรัพย์สินที่อาจริบได้จะต้องนำคดีมาสู่การพิจารณาคดีโดยศาล เป็นขั้นตอนที่สร้างความยุ่งยากให้กับรัฐและเปิดโอกาสให้จำเลยจำหน่าย จ่ายโอนหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน รัฐมีสิทธิร้องขอคำสั่งห้าม (restraining order) เพื่อป้องกันการโอนย้ายทรัพย์สินที่จะริบก่อนยื่นคำฟ้อง (indictment) หรือ (information) หรือภายหลังยื่นคำฟ้อง แต่รัฐมีภาระการพิสูจน์ให้เห็นความจำเป็นในการมีคำสั่งห้าม หลักเกณฑ์การป้องกันการโอนทรัพย์สินที่อาจริบได้มีด้วยกัน 3 กรณี (18 U.S.C.1963 (c) และ 21 U.S.C. 853 (e))

1. คำสั่งชั่วคราว ก่อนฟ้องคดีหากศาลเห็นว่าทรัพย์สินน่าเชื่อว่าเข้าข่ายริบได้และการมีการแจ้งเพื่อการไต่สวนจะเสี่ยงต่อการยกย้าย อัยการอาจมีคำขอฝ่ายเดียวให้ศาลออกคำสั่งห้ามชั่วคราวได้ แต่คำสั่งนี้จะมีระยะเวลาห้ามชั่วคราวเกินสิบวันไม่ได้

2. คำสั่งห้ามพิเศษ ก่อนฟ้องคดีอัยการอาจขอให้ศาลออกคำสั่งห้ามไว้ก่อนได้เพื่อให้มีทรัพย์สินนั้นไว้ในกรณีที่จะมีการริบทรัพย์สินต่อไป แต่ศาลจะต้องมีหมายเรียกอีกฝ่ายหนึ่งมาไต่สวนพิจารณาว่ามีเหตุอันควรหรือไม่ คำสั่งห้ามกรณีนี้มีระยะเวลาไม่เกินเก้าสิบวันเว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ขยายระยะเวลาหรือมีการดำเนินคดีอาญา

¹⁹ 465 U.S. 354, 357-66 (1984)

3. คำสั่งห้ามปกติ เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาแล้วอัยการมีคำขอ ศาลจะออกคำสั่งห้ามชั่วคราวให้ซึ่งจะมีผลจนกว่าคดีจะสิ้นสุด

ในกรณีมีคำสั่งห้าม ศาลจะสั่งให้ดำเนินการใด หรือสั่งให้วางประกันก็ได้

ถึงแม้ว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา จะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการป้องกันการโอนทรัพย์สินที่อาจริบได้ แต่ก็ยังมีความขัดแย้งระหว่างศาลอุทธรณ์ภาคต่างๆ ของสหรัฐ ในเรื่องการได้สวนก่อนออกคำสั่ง ศาลอุทธรณ์ภาค 2, 10 และ 11 เห็นว่า 21 U.S.C. 853 (e) (1) (A)ให้อำนาจดำเนินการขอออกคำสั่งได้โดยฝ่ายเดียว แต่ศาลอุทธรณ์ภาค 4, 7 เห็นว่า จะต้องเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรม (Due Process Clause) ตามกฎหมายไม่มีบทบัญญัติโดยชัดแจ้งว่า เมื่อรัฐยื่นคำร้องจะต้องมีคำสั่งห้าม และในเรื่องคำสั่งห้ามนี้ไม่มีคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐาน ศาลวินิจฉัยโดยพิจารณาข้อเท็จจริงในแต่ละคดี เมื่อศาลออกคำสั่งห้ามเจ้าของทรัพย์สินคงมีสิทธิครอบครองและใช้สอยทรัพย์สิน จึงมีการละเมิดคำสั่งห้ามอยู่เสมอถึงแม้ว่าการละเมิดคำสั่งห้ามมีผลให้ถูกปรับไม่เกิน 2,000 เหรียญสหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (18 U.S.C. 2232)

วิธีการป้องกันการโอนทรัพย์สินที่อาจริบได้ตามกระบวนการทางอาญ่อีกวิธีหนึ่ง คือ การออกหมายยึดทรัพย์สินตามกฎหมายยาเสพติด 18 U.S.C. 853 (f) บัญญัติว่า “ ให้อำนาจศาลไม่ว่าก่อนหรือหลังการฟ้องคดีให้ออกหมายยึดได้ภายใต้เหตุอันควรสงสัย ถ้าศาลพิจารณาเห็นว่าลำพังคำสั่งห้ามจะไม่เป็นผลในการป้องกันรักษาทรัพย์สินนั้นได้ ”

การขอให้ศาลออกหมายยึดทรัพย์สินดังกล่าว อัยการจะต้องระบุสาเหตุที่จะทำให้เกิดเชื่อว่าทรัพย์สินดังกล่าวจะต้องถูกริบเมื่อจำเลยถูกพิพากษาลงโทษ เหตุแห่งความจำเป็นที่จะต้องยึดเพราะคำสั่งห้ามไม่เพียงพอที่จะป้องกันไม่ให้ทรัพย์สินนั้นถูกจำหน่าย จ่ายโอน หรือ ยักย้ายซ่อนเร้นไปเสีย การออกหมายยึดจะต้องมีหมายแจ้ง (notice) และมีการได้สวนเช่นเดียวกับกรณีทั่วไปในคดีอาญา

เมื่อพิจารณาจากขั้นตอนการป้องกันการโอนทรัพย์สินที่อาจริบได้ จะเห็นว่า การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งสามารถป้องกันทรัพย์สินที่อาจริบได้ ได้ผลกว่า การป้องกันการโอนทรัพย์สินที่อาจริบได้ตามกระบวนการทางอาญา เนื่องจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นการดำเนินคดีต่อตัวทรัพย์สิน จะต้องมีการยึดทรัพย์สินนั้นไว้ในอำนาจศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือทรัพย์สิน ทรัพย์สินจะอยู่ในความดูแลของรัฐ แต่

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาเป็นการพิจารณาคดีต่อบุคคล อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการลงโทษบุคคล มีหลักการพิจารณาคดีอาญาว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ขั้นตอนในการป้องกันการโอนทรัพย์สินที่อาจริบได้จึงยุ่งยากกว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง และไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่า คำสั่งห้ามหรือหมายยึดจะต้องออกทุกกรณี แต่การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญามีหลักเกณฑ์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ศาลอาจริบทรัพย์สินอื่นแทนได้เป็นลักษณะเฉพาะของการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ซึ่งการริบทรัพย์สินอื่นแทนตามกฎหมายยาเสพติด บัญญัติไว้ใน 21 U.S.C. 853 (p)

ถ้าทรัพย์สินใดตามที่อธิบายไว้ใน 21 U.S.C. 853 (a) เป็นผลมาจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของจำเลย ดังนี้คือ

- (1) ไม่สามารถกำหนดหรือบอก สถานที่หรือที่อยู่ของทรัพย์สินได้เมื่อมีหมายเรียก
- (2) จำหน่ายจ่ายโอน ขาย หรือประกัน ไว้กับบุคคลที่สาม
- (3) อยู่ในสภาพที่ยื่นออกเหนืออำนาจศาล
- (4) ทำให้คุณค่า ราคาลดลง
- (5) นำไปผสม ปนกับทรัพย์สินอื่นซึ่งไม่อาจแยกได้โดยสะดวก

ศาลอาจมีคำสั่งให้ริบ (Forfeiture) ทรัพย์สินอื่นๆของจำเลยทดแทน ในราคามูลค่าเท่ากับราคาทรัพย์สินที่จะต้องริบ ตามที่ได้อธิบายไว้ใน (1) - (5)

ซึ่งการริบทรัพย์สินอื่นแทน ไม่ได้นำมาใช้กับการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เพราะการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งจะต้องเริ่มต้นด้วยการยึดทรัพย์สิน จะต้องมีการยึดทรัพย์สินที่จับได้และยึดได้จริง

3.4 ประเภทของทรัพย์สินที่ถูกริบ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ในกฎหมายยาเสพติด บัญญัติให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ (21 U.S.C. 881 (a))

- (1) ยาเสพติดที่ผลิต ครอบครอง จำหน่าย จ่ายแจก หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย
- (2) วัสดุดิบและอุปกรณ์ทุกชนิดที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการผลิต และการขนส่ง ยาเสพติด
- (3) ทรัพย์สินทุกชนิดที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้เป็นภาชนะของยาเสพติด และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

(4) ยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการขนส่ง การขาย การครอบครอง และการซ่อมรถยนต์หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเว้นแต่

(ก) ยานพาหนะของผู้ขนส่งสาธารณะ ที่รับขนตามปกตินอกจากผู้นั้น จะยินยอมหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือ

(ข) ยานพาหนะของผู้ที่ไม่มีส่วนในการกระทำความผิด และผู้กระทำความผิดได้ครอบครองยานพาหนะนั้นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(ค) ยานพาหนะใดด้วยเหตุจากการกระทำ หรือละเว้นการกระทำของผู้เป็นเจ้าของซึ่งทำให้เกิดการกระทำ หรือละเว้นการกระทำซึ่งไม่รู้เห็น หรือยินยอม หรือไม่เจตนาในการกระทำนั้นด้วย

(5) เอกสารใดๆ ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

(6) เงินตรา เอกสารสิทธิ หลักทรัพย์ หรือสิ่งมีค่าอื่นใดที่จัดไว้หรือตั้งใจจะไว้ให้แก่บุคคลใดๆ เพื่อแลกเปลี่ยนกับยาเสพติดโดยมิชอบด้วยกฎหมายรวมทั้งรายได้ที่สืบร่องรอยได้มาจากจากการแลกเปลี่ยน เงินตรา เอกสารสิทธิ หรือหลักทรัพย์ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาที่จะใช้อำนวยความสะดวกเพื่อละเมิดตามตรานี้ เว้นแต่การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้เป็นเจ้าของซึ่งทำให้เกิดการกระทำหรือละเว้นการกระทำซึ่งไม่รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำนั้นด้วย

(7) อสังหาริมทรัพย์ สิทธิ และผลประโยชน์ทั้งหมดในทรัพย์สินหรือที่ดิน หรือการดำเนินการปรับปรุงทรัพย์สินใดๆ ให้ดีขึ้นก็ตาม ซึ่งถูกนำไปหรือเจตนาที่จะใช้ในลักษณะใดก็ตามเพื่อกระทำ หรืออำนวยความสะดวกในการละเมิดตามตรานี้ และถูกตัดสินจำคุกมากกว่า 1 ปีขึ้นไป เว้นแต่การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้เป็นเจ้าของซึ่งทำให้เกิดการกระทำหรือละเว้นการกระทำซึ่งไม่รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำนั้นด้วย

(8) วัตถุประสงค์ทุกประเภทที่มีไว้ในครอบครองโดยละเมิดตามตรานี้

(9) สารเคมีตามที่ระบุไว้ เครื่องมือ เครื่องจักรที่ใช้ผลิตยาเสพติด ซึ่งได้มีการนำเข้า ส่งออก ผลิต ครอบครอง จำหน่ายหรือมีเจตนาที่จะจัดจำหน่าย นำเข้า หรือส่งออกเป็นการละเมิดตามตรานี้

(10) อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการทำยาเสพติด

(11) อาวุธปืนที่ได้ใช้หรือมีเจตนาจะใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่ง ขาย รับ ครอบครอง หรือปกปิดซึ่งทรัพย์ตามที่อธิบายในอนุมาตรา (1) หรือ (2) รวมทั้งรายได้ที่สืบร่องรอยได้

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง แยกประเภทของทรัพย์สินที่ถูกริบได้ดังนี้

1. ทรัพย์สินผิดกฎหมาย (contraband per se)

ทรัพย์สินผิดกฎหมาย หมายถึง สิ่งของและวัตถุใดๆที่มีขอบด้วยกฎหมายซึ่งถูกยึดไว้ก่อนเพื่อจะริบและทำลาย²⁰ ทรัพย์สินชนิดนี้เป็นสิ่งผิดกฎหมายในตัวเองประชาชนไม่มีสิทธิครอบครอง การครอบครองทรัพย์สินประเภทนี้มีความผิดตามกฎหมาย เช่น ธนบัตรปลอม กัญชา เฮโรอีน ของเถื่อน เป็นต้น ทรัพย์สินประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์กรรมสิทธิ์เพื่ออ้างความเป็นเจ้าของเพราะเป็นสิ่งผิดกฎหมายและจะต้องริบอยู่แล้ว การริบทรัพย์สินประเภทนี้เพื่อนำทรัพย์สินซึ่งเป็นอันตรายออกไปจากสังคม และป้องกันสังคมจากการคุกคามของทรัพย์สินประเภทนี้ ดังนั้นการยึดโดยวิธีผิดกฎหมายไม่ถือเป็นข้อต่อสู้ในการริบทรัพย์สิน ทรัพย์สินผิดกฎหมายในกฎหมายยาเสพติด คือทรัพย์สินตาม มาตรา 881 (a) (1)

2. ทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายโดยวิธีการใช้ (derivative contraband) และทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

ทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายโดยวิธีการใช้ หมายถึง ทรัพย์สินที่มีไว้ใช้ในการประกอบอาชญากรรม²¹ ทรัพย์สินประเภทนี้ไม่ได้เป็นทรัพย์สินประเภทผิดกฎหมายในตัวเอง เช่น สารเคมี, ตาขัง, หลอดแก้ว, ภาชนะ, ยานพาหนะ เป็นต้น ในการริบทรัพย์สินประเภทนี้รัฐบาลจะต้องมีพยานหลักฐานการนำทรัพย์สินไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย ถ้าพยานหลักฐานนั้นได้มาโดยผิดกฎหมายไม่สามารถอ้างอิงเพื่อใช้พิสูจน์ในการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งได้ เช่น เจ้าหน้าที่ตรวจค้นรถโดยไม่มีเหตุอันควรสงสัยในการตรวจค้นและพบยาเสพติด ผลของการตรวจค้นถูกระงับ และไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์การใช้รถในทางที่ผิดกฎหมาย เพราะพยานหลักฐานที่ได้มาเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4

ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ ถึงแม้ว่าจะไม่มีการนำไปใช้เพียงแต่ครอบครองทรัพย์สินโดยมีเจตนาจะนำไปใช้อย่างผิดกฎหมาย ก็สามารถริบทรัพย์สินดังกล่าวด้วยกระบวนการทางแพ่ง

²⁰ Irving A. Pianin, *The American University Law Review*, p.231.

²¹ Ibid.

เช่น คดีที่จำเลยสารภาพว่าตนจะนำเงินจำนวนหนึ่งไป Florida เพื่อนำไปซื้อสัญญาแต่ถูกจับกุมก่อน เงินนั้นริบได้ United States v. S.73, 277, 710 F.2d 283 (7 Cir. 1983) ในการริบทรัพย์สินชนิดนี้รัฐไม่จำเป็นต้องแสดงการใช้สิ่งนั้นจริง ๆ เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงเจตนาที่จะใช้ก็เพียงพอแล้ว การพิสูจน์เจตนาในการนำทรัพย์สินไปใช้อย่างผิดกฎหมาย ถ้าผู้ครอบครองทรัพย์สินไม่ยอมรับก็นำพยานแวดล้อมมาพิสูจน์หาข้อเท็จจริงได้

ทรัพย์สินประเภทที่ 2 ที่สามารถริบได้ตามกฎหมายอาญาเสพติด ได้แก่ทรัพย์สินตามมาตรา 881 (a) (2), (3), (4), (5), (9), (10), (11) ยกเว้นกรณีตามมาตรา 881 (a) (4) (ก) - (ค) ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ยานพาหนะของผู้ขนส่งสาธารณะ ผู้ขนส่งสาธารณะ หมายถึงบุคคลหรือบริษัทที่รับจ้างขนส่งสินค้าหรือผู้โดยสาร เช่น เครื่องบินพาณิชย์ รถเมล์ รถไฟหรือรถโดยสารรับจ้างบริการขนส่งพัสดุหรือสินค้าต่างๆ เป็นข้อยกเว้นต่อการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เว้นแต่

1. ไม่ได้ใช้งานตามหน้าที่ปกติในขณะเกิดเหตุ
2. เจ้าของหรือผู้ดูแลขณะนั้น เช่น กัปตัน, คนขับ,

กระเป๋ารถ, นักบิน รู้และนิ่งเฉยในการใช้อย่างผิดกฎหมาย

จะเห็นได้ว่า แม้มีข้อยกเว้นแก่ผู้ประกอบการขนส่งมิใช่ในทุกกรณี เมื่อรัฐแสดงเหตุอันควรสงสัยในการยึด การระงับการพิสูจน์จะเปลี่ยนมายังผู้อ้างสิทธิ โดยจะต้องพิสูจน์ว่าขณะที่เกิดการกระทำความผิดขึ้น ยานพาหนะดังกล่าวอยู่ในระหว่างการขนส่งตามหน้าที่ และการระงับการพิสูจน์จะกลับมารัฐโดยรัฐจะต้องพิสูจน์ว่า เจ้าของหรือผู้ควบคุมการขนส่งขณะนั้นยินยอมให้มีการนำไปใช้ในทางที่ผิด

2. ยานพาหนะของผู้ที่ไม่มีส่วนในการกระทำความผิด และผู้กระทำความผิดได้ครอบครองยานพาหนะนั้นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ยานพาหนะจะได้รับการยกเว้นจากการถูกริบในกรณีที่ผู้อ้างสิทธิสามารถพิสูจน์ได้ว่ายานพาหนะถูกขโมยไปใช้อย่างผิดกฎหมาย

3. ยานพาหนะของเจ้าของซึ่งไม่รู้เห็น หรือยินยอม หรือไม่เจตนาในการกระทำนั้นด้วย เจ้าของยานพาหนะจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าไม่รู้เห็น หรือยินยอมหรือไม่เจตนาในการกระทำความผิดนั้นด้วย

3. รายได้และดอกผลที่ได้มาจากการกระทำความผิด (proceeds of a crime)

“ รายได้ ” หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่ได้รับมาเมื่อมีการนำวัตถุไปขาย แลกเปลี่ยน

หรือจำหน่าย ไม่จำเป็นต้องหมายถึงเงิน รายได้เกิดจากการแลกเปลี่ยนของบางอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งของสิ่งใหม่และเรียกสิ่งนั้นว่าเป็นรายได้²² รายได้ที่สามารถรับได้คือ รายได้ซึ่งได้มาจากการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่ได้มาระหว่างเวลากระทำความผิด และความผิดนั้นเป็นที่มาของทรัพย์สินนั้น ๆ ศาลได้วินิจฉัยไว้ในคดี United States v. Banco Cafetero Panama²³ รายได้ที่ได้มาจากการแลกเปลี่ยนยาเสพติด อาจจะเป็นรายได้ที่ได้มาโดยตรงจากการแลกเปลี่ยนยาเสพติด เช่น เงินสด หรือทรัพย์สินอื่น ๆ หรือเป็นรายได้ที่ได้มาจากการแลกเปลี่ยนรายได้โดยตรง ไม่ว่าจะนำไปใช้แลกเปลี่ยน ขาย หรือจำหน่ายก็ครั้ง ทรัพย์สินทุกอย่างที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด เช่น นำรายได้ไปซื้อสิ่งหาบริโภค เรือยอร์ช เครื่องบินหรือนำไปลงทุนธุรกิจต่างๆ เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ นอกจากรายได้ที่ได้มาโดยตรงและรายได้ที่ได้มาจากการแลกเปลี่ยนรายได้โดยตรงแล้วยังรวมถึงดอกผลของรายได้ที่ถูกนำไปใช้ในการลงทุน เพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ ดอกเบี้ย หรือค่าเช่า หรือรายได้อื่นๆ

การสืบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งในทรัพย์สินประเภทนี้ รัฐจะต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุอันควรสงสัยที่มีอยู่จริงที่จะเชื่อได้ว่า มีความเกี่ยวพันระหว่างทรัพย์สินที่จะถูกรับกับการกระทำที่เป็นความผิด ทุกครั้งที่รายได้เปลี่ยนมือหรือเปลี่ยนรูปแบบต้องมีตัวเชื่อม (tracing) เป็นลูกโซ่ว่าได้มาจากการค้ายาเสพติด²⁴ เว้นแต่กรณีเริ่มฟ้องคดีภายใน 1 ปี นับแต่มีการกระทำความผิดในกรณีนี้ไม่ต้องพิสูจน์ความเกี่ยวพัน²⁵ ถ้ารายได้โดยตรงถูกเปลี่ยนสภาพการพิสูจน์ความเกี่ยวพันระหว่างรายได้กับการกระทำที่เป็นความผิดเป็นเรื่องยาก ดังนั้นการสืบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งจึงรับฟังพยานแวดล้อมเพื่อแสดงเหตุอันควรสงสัย ถ้ารายได้

²² Jean F. Rydstrom, *American Jurisprudence*, 36 : 108.

²³ 797 F.2d 1154, 1156 - 60 (2d. Cir. 1986) คดีนี้อ้างถึงใน Stacy J. Pollock , “ Proportionality in Civil Forfeiture : toward a remedial solution , ” *The George Washington Law Review* 62 (March 1994) : 466.

²⁴ Elizabeth M. Jarrell , *Drug agents’ guide to forfeiture of assets* (1987 Revision) with supplement , p.111.

²⁵ “ รายงานการประชุมระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศริมฝั่งแปซิฟิก , ” *วารสารอัยการ* 18 (กันยายน 2538) : 101.

ที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดปะปนกับทรัพย์สินอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย จะริบได้เฉพาะรายได้ที่สามารถเชื่อมโยงว่าได้มาจากการค้ายาเสพติดเท่านั้น ส่วนที่พิสูจน์ไม่ได้ก็ไม่สามารถริบทรัพย์สินนั้นได้ เนื่องมาจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นกระบวนการพิจารณาต่อทรัพย์สินเฉพาะทรัพย์สินที่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดจึงจะริบทรัพย์สินนั้นได้

การริบทรัพย์สินประเภทนี้ ยกเว้นทรัพย์สินของเจ้าของซึ่งไม่ได้รู้เห็นเป็นใจหรือยินยอมในการกระทำความผิด เจ้าของทรัพย์สินมีหน้าที่พิสูจน์ว่าตนเองมิได้รู้เห็นเป็นใจหรือยินยอมในการกระทำความผิดนั้นด้วย

การริบทรัพย์สินประเภทนี้ ตามกฎหมายยาเสพติดบัญญัติไว้ในมาตรา 881 (a) (6) เกี่ยวกับการริบรายได้ที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด มีวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อริบทรัพย์สินซึ่งเป็นเครื่องจูงใจในการกระทำความผิด เพื่อทำลายเศรษฐกิจของเหล่าอาชญากร

4. ทรัพย์สินที่ใช่หรือมีไว้เพื่อใช้อำนวยความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด (facilitation) ทรัพย์สินที่ใช่หรือมีไว้เพื่อใช้อำนวยความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด ทรัพย์สินประเภทนี้ไม่เป็นอันตรายต่อสังคมหรือไม่ต้องห้าม ตามกฎหมายสามารถครอบครองได้โดยชอบด้วยกฎหมายแต่จะถูกริบเมื่อนำไปใช้ หรือมีไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด แม้ว่าเจ้าของทรัพย์สินได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยชอบด้วยกฎหมาย

ศาลให้ความหมายของ “ อำนวยความสะดวก ” ว่า ทำให้ง่ายหรือทำให้ลำบากน้อยลง หมดความยากลำบากหรือปราศจากสิ่งขัดขวาง เพื่อให้ใช้แรงงานน้อยลง คำว่าอำนวยความสะดวก ศาลขยายรวมถึงทรัพย์สินทุกชนิด แม้ได้อำนวยความสะดวกอยู่ห่างๆ การริบทรัพย์สินประเภทนี้ เป็นการริบทรัพย์สินที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงในการกระทำความผิด จึงเกิดปัญหาเรื่องความไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด เพียงปรากฏว่ามียาเสพติดในอสังหาริมทรัพย์หรือในรถยนต์ ทรัพย์สินนั้นก็จะถูกริบ เช่น คดี *United States v. Whalers Cove Drive*²⁶ ศาลตัดสินให้ริบคอนโดมิเนียมซึ่งเป็นสถานที่ขายโคเคน ยิ่งกว่านั้นยานพาหนะซึ่งได้

²⁶ 954 F. 2d 29 (2d Cir. 1992) คดีนี้อ้างถึงใน Stacy J. Pollock , *The George Washington Law Review* , p.468.

ใช้วางแผนค้ายาเสพติดก็สามารถจับได้ คดี *United States v. One Mercury Cougar* xr - 7²⁷ ศาลพิพากษาให้รับรถยนต์ที่ถูกยึด เพราะใช้อำนวยความสะดวกเพียงขั้วรถยนต์เพื่อหาทางให้เครื่องบินซึ่งใช้ขนส่งกัญชาจะลงจอดและหาสถานที่เก็บกัญชา ศาลตั้งข้อจำกัดบางประการในการตีความหมายคำว่าอำนวยความสะดวกก่อนจะตัดสินว่าทรัพย์สินนั้น จะมีความผิดฐานอำนวยความสะดวกหรือไม่ ได้มีการตั้งข้อพิสูจน์ (test) เพื่อกำหนดระดับของความเกี่ยวเนื่องที่อยู่ในขั้นต้องรับทรัพย์สิน ศาลบางศาลตั้งข้อพิสูจน์ว่าเพียงแค่มีความเกี่ยวเนื่องน้อยที่สุดระหว่างทรัพย์สินกับการค้ายาเสพติด โดยรัฐจะต้องพิสูจน์ว่ามีความเชื่อมโยงกันโดยตรงกับการกระทำความผิดอาญามีใช่เพราะเหตุบังเอิญ แต่ศาลบางศาลตั้งข้อพิสูจน์ว่าต้องมีความเกี่ยวเนื่องที่สำคัญ (substantial connection) การที่ทรัพย์สินใดจะถูกจับ ทรัพย์สินนั้นต้องมีความเกี่ยวเนื่องที่สำคัญ รัฐไม่ต้องพิสูจน์ความเชื่อมโยงกันโดยตรงกับความผิดอาญา เพียงแต่แสดงเหตุอันควรสงสัยก็มีเหตุที่จับได้ เช่น คดี *United States v. One 1976 Ford F-150 Pick-Up*²⁸

ข้อพิสูจน์ต่างๆ แม้จะใช้เป็นหลักไม่ได้ แต่อย่างน้อยก็ชี้ให้เห็นว่าต้องมีความเกี่ยวข้องระหว่างทรัพย์สินและการกระทำที่ผิดกฎหมาย จึงจะสามารถจับได้ฐานอำนวยความสะดวก แต่อย่างไรก็ตามข้อพิสูจน์ไม่ได้ให้แนวทางที่ชัดเจนว่า ทรัพย์สินที่ใช้อำนวยความสะดวกระดับใดจึงจะถูกจับ

การจับทรัพย์สินที่ใช่หรือมีไว้เพื่อใช้อำนวยความสะดวก ตามกฎหมายยาเสพติด บัญญัติไว้ในมาตรา 881 (a)(6)(7)(11) ยกเว้นทรัพย์สินของเจ้าของซึ่งไม่รู้เห็น หรือยินยอมด้วยในการกระทำความผิดมิให้จับ เจ้าของทรัพย์สินมีหน้าที่พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนเองมิได้รู้เห็นเป็นใจหรือยินยอมในการกระทำความผิด

การจับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาในกฎหมายยาเสพติด บัญญัติให้จับทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้ (21 U.S.C. 853 (a))

²⁷ 666 F.2d 228 (5th Cir. 1982) คดีนี้อ้างถึงใน Stacy J. Pollock, *The George Washington Law Review*, p. 468.

²⁸ 769 F.2d 525 (8th Cir. 1985) คดีนี้อ้างถึงใน Stacy J. Pollock, *The George Washington Law Review*, p.468.

(a) เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดกฎหมายนี้ ซึ่งถูกลงโทษจำคุกมากกว่าหนึ่งปีจะถูกปรับทรัพย์เป็นของสหรัฐ ไม่ว่ากฎหมายของมลรัฐจะบัญญัติไว้เช่นไร

(1) ทรัพย์สินใดๆ ซึ่งก่อตั้งขึ้น หรือได้รับจากรายได้ใดๆ ซึ่งบุคคลนั้นได้รับไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อม จากผลของการกระทำความผิดเช่นว่านั้น

(2) ทรัพย์สินใดๆของบุคคลนั้นซึ่งได้ใช้หรือตั้งใจว่าจะใช้ไม่ว่าโดยสภาพหรือมีส่วนใดๆในการกระทำความผิดหรือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การกระทำความผิดเช่นว่านั้น และ

(3) ในกรณีที่ บุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาว่าเข้าร่วมในการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะละเมิด 21 U.S.C. 858 แห่งกฎหมายนี้ บุคคลนั้นจะถูกปรับเสียสิ้นซึ่งทรัพย์สินดังบัญญัติไว้ใน (1) หรือ (2) ประโยชน์ใด ๆ และสิทธิเรียกร้องและทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญา ซึ่งมีแหล่งที่มาจากการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง

เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษบุคคลเช่นว่านั้น ให้มีคำสั่งบังคับตามกฎหมายนี้ว่า บุคคลนั้นจะถูกปรับทรัพย์สินดังกล่าวในอนุมาตราต่างๆ เป็นของสหรัฐ หรือมีจะนั้นให้เสียค่าปรับแทน โดยจำเลยซึ่งได้รับผลกำไร หรือรายได้จากฐานความผิดตามกฎหมายจะถูกลงโทษปรับไม่น้อยกว่าสองเท่าของจำนวนผลกำไร หรือรายได้จากฐานความผิดตามกฎหมายจะถูกลงโทษปรับไม่น้อยกว่าสองเท่าของจำนวนผลกำไร หรือรายได้ที่เขาได้รับ

การปรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา แยกประเภทของทรัพย์สินที่ถูกริบได้ดังนี้

1. รายได้ซึ่งได้มาจากการกระทำความผิด ไม่ว่าได้มาโดยตรงหรือโดยอ้อม เป็นทรัพย์สินประเภทเดียวกับการปรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ตาม 21 U.S.C. 881 (a) (6) ซึ่งให้ปรับรายได้ที่ได้มาจากการกระทำความผิดแต่การปรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาเป็นการดำเนินคดีต่อบุคคล หากศาลวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำความผิดและจะต้องถูกริบทรัพย์สิน ไม่มีกระบวนการแสดงความเกี่ยวพันระหว่างทรัพย์สินที่ถูกริบกับการกระทำที่เป็นความผิดเหมือนกับการปรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง รัฐพิสูจน์แต่เพียงว่าจำเลยมีรายได้จากการกระทำความผิดเพียงใด จำเลยจะต้องถูกริบเสียทั้งสิ้นเท่ากับจำนวนนั้น โดยไม่ต้องพิจารณาว่ารายได้จำนวนดังกล่าวอยู่ในทรัพย์สินส่วนใดที่เป็นของจำเลยในขณะมีคำพิพากษา

2. ทรัพย์สินซึ่งได้ใช้หรือตั้งใจว่าจะใช้ในการกระทำความผิด หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการกระทำความผิด 21 U.S.C. 853 (a) (2) เป็นทรัพย์สินประเภทเดียวกับการปรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งแต่การปรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา

ให้รับทรัพย์สินซึ่งได้ใช้ หรือตั้งใจว่าจะใช้ในการกระทำความผิดทุกประเภท ไม่ได้ระบุว่าเป็นทรัพย์สินชนิดใด ลักษณะของทรัพย์สินซึ่งได้ใช้หรือตั้งใจว่าจะใช้ในกระบวนการทางอาญากว้างกว่าการรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง และการรับทรัพย์สินที่ใช้อำนวยความสะดวกในการกระทำความผิดทางอาญาอยู่ภายใต้ความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 8

3. ทรัพย์สินซึ่งจำเลย ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมต่อเนื่อง การรับทรัพย์สินประเภทนี้มีจุดประสงค์เพื่อควบคุมองค์กรค้ายาเสพติด แต่จะใช้บังคับต่อเมื่อจำเลยถูกฟ้องและต้องคำพิพากษาฐานเข้าร่วมในการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดตาม 21 U.S.C. 848

ประเภทของทรัพย์สินที่รับได้ตามกระบวนการทางแพ่ง และกระบวนการทางอาญาเหมือนกัน และมีขอบเขตกว้างขวาง โดยระบุไว้ว่าสิ่งที่ถูกริบอาจเป็นอสังหาริมทรัพย์ สสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์สินมีรูปร่างหรือทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง สิทธิ เอกสิทธิ และประโยชน์ทุกชนิด แต่แตกต่างกันที่แนวความคิดคือ การรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะริบตัวทรัพย์สิน จึงต้องมีการพิสูจน์ความเกี่ยวพันระหว่างความผิดกับทรัพย์สินแต่การรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญามุ่งประสงค์จะลงโทษบุคคล ดังนั้นเมื่อพิสูจน์ได้ว่าจำเลยกระทำความผิดและมีคำพิพากษาให้รับทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่ถูกริบดังกล่าวอาจเป็นทรัพย์สินที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดก็ได้

3.5 การรับทรัพย์สินของบุคคลที่สาม การรับทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง มาจากการสมมติทางกฎหมายว่า ทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความผิดเป็นทรัพย์สินที่มีขอบด้วยกฎหมาย หมายความว่า ทรัพย์สินนั้นมีความผิดในตัวเอง โดยไม่พิจารณาความผิดหรือความบริสุทธิ์ของเจ้าของทรัพย์สินจึงเกิดผลกระทบต่อบุคคลที่สาม ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินและมีผู้นำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้กระทำความผิด โดยบุคคลที่สามไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้สนับสนุนหรือเป็นตัวการร่วมด้วย แต่เดิมมานั้นศาลวางหลักไว้แน่ชัดว่า ความสุจริตของบุคคลที่สามไม่เป็นข้อต่อสู้มิให้มีการรับทรัพย์สินของตน United States v. One Ford Coupe Automobile ,272 U.S. 321 (1921) แต่อย่างไรก็ตามมีผู้อ้างเรื่องความสุจริต (Innocent Person) สู้คดีในศาลเสมอมาในคดี United States v. United States Coin & Currency , 401 U.S. 715 (1971) ศาลวินิจฉัยว่า การไม่รู้เห็นการกระทำความผิดเป็นข้ออ้างมิให้รับทรัพย์สินได้ กฎหมายริบทรัพย์สินออกมาเพื่อลงโทษเฉพาะ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสำคัญในการกระทำความผิด

การตัดสินในคดีนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากผู้พิพากษาและลูกขุนมีความเห็นว่า การริบทรัพย์ของเจ้าของที่ได้ใช้ความระมัดระวังเป็นความรุนแรงไม่เห็นด้วยการริบทรัพย์สินแบบดั้งเดิม ต่อมาศาลสูงสุดยืนยันหลักการริบทรัพย์สินแบบดั้งเดิมในคดี *Calero Toledo v. Pearson Yacht Leasing Co.*²⁹ วินิจฉัยไว้ว่า “ การริบยานพาหนะซึ่งถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อ ขนยาเสพติดตลอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ปรากฏในกฎหมายอาญาต่าง ๆ ซึ่งที่เป็นการป้องกันการกระทำความผิดครั้งต่อไป และเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจเพื่อไม่ให้ได้รับผลประโยชน์จากการทำความผิด บทบัญญัติเรื่องริบดังกล่าวใช้กับผู้ให้เช่า นายประกัน ผู้ค้ำประกัน ซึ่งเป็นผู้ริบทรัพย์ปราศจากความผิดด้วยการริบทรัพย์สินดังกล่าว จะให้ผลดีในการทำให้บุคคลเหล่านี้ใช้ความระมัดระวังมากยิ่งขึ้นในการโอนการครอบครองทรัพย์สินของตน ” และศาลสูงสุดยังปฏิเสธที่จะให้เจ้าของเรือได้ค่าทดแทนโดยให้เหตุผลว่า “ ไม่มีข้อพิสูจน์ว่าบริษัทได้ทำด้วยประการทั้งปวงที่สมเหตุสมผล เพื่อป้องกันมิให้มีการหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพย์สินในทางที่ผิด ” เป็นการกลับไปหาหลักเดิม โดยยืนยันว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งสามารถนำไปใช้ได้กับเจ้าของที่สุจริต จากคำพิพากษาของศาลสูงสุดในคดีนี้จะเห็นได้ว่า หากบุคคลที่สามพิสูจน์ให้เห็นว่าเขาไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่รู้เห็นในการกระทำความผิด และยังพิสูจน์ได้อีกว่าตนได้พยายามกระทำทุกวิถีทางเพื่อป้องกันการนำทรัพย์สินของตนไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย เป็นข้อยกเว้นการริบทรัพย์สินได้ ซึ่งแนวคำวินิจฉัยที่ว่าบุคคลที่สามต้องมีเหตุรับผิดชอบด้วยการประมาทหรือรู้เห็นเป็นใจ การเอาทรัพย์สินไปใช้โดยมิชอบนั้น ศาลสูงของมลรัฐต่างๆ ก็เริ่มยึดถือแนวทางนี้มาบ้าง เนื่องจากมีความคิดเห็นขัดแย้งกันว่า การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมีความรุนแรงกระทบกระเทือนต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลที่สามผู้สุจริต แต่เดิม ผู้สุจริตไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เพราะถือว่าทรัพย์สินที่ใช้ หรือได้มาจาก การกระทำความผิดเป็นทรัพย์สินที่มีชอบด้วยกฎหมาย กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินทันทีตามหลักความสัมพันธย้อนหลัง ต่อมากฎหมายสารบัญญัติ ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองบุคคลที่สามผู้สุจริต โดยระบุเรื่องความสุจริตหรือการไม่รู้เห็นเป็นใจ หรือไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไว้เป็นเงื่อนไขในการริบทรัพย์สินของบุคคลที่สาม อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมี

²⁹ 416 U.S.663 (1974) คดีนี้อ้างถึงใน Michael F. Zeldin and Roger G. Weiner , *American Criminal Law Review* , p. 845 - 846.

กฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้ การใช้กฎหมายศาลตีความหมายของคำว่า “ เจ้าของมิได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำนั้นด้วย ” ต่างกัน ความเห็นแรก ศาลเห็นว่าต้องตีความตามลายลักษณ์อักษร หมายความว่า เจ้าของเพียงแต่พิสูจน์ว่าตนไม่รู้หรือรู้แต่ไม่ได้ยินยอมในการใช้ทรัพย์สินนั้นในการกระทำความผิดก็เพียงพอแล้ว เช่น คดี *United States v. Certain Real Property Known as 418 57th St.*³⁰ ความเห็นที่สอง ศาลเห็นว่าเจ้าของจะต้องพิสูจน์ว่าเขาไม่รู้และไม่ได้ให้ความยินยอมด้วย เช่น คดี *United States v. One Parcel Known As Lot 111-B*³¹ เจ้าของทรัพย์สินต้องพิสูจน์ว่ามีรู้เห็นและไม่ได้ยินยอมในการกระทำความผิดนั้นด้วย ทรัพย์สินนั้นจึงจะไม่ถูกริบตามข้อยกเว้นในกฎหมายยาเสพติด มาตรา 881 (a) (4) (ค), (6) ,(7). ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ทั้ง 2 ประการ ทรัพย์สินนั้นก็จะต้องถูกริบ ถึงแม้ว่าความเห็นของศาลจะแตกต่างกันในการตีความหมายของคำว่า “ เจ้าของมิได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำความผิดนั้นด้วย ” แต่กฎหมายที่ใช้การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่สามผู้สุจริต ซึ่งบุคคลที่สามมีภาระในการพิสูจน์ความสุจริตหรือการไม่รู้เห็นเป็นใจ

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา เป็นกระบวนการพิจารณาความผิดของบุคคล เป็นการลงโทษบุคคลด้วยเหตุนี้ทรัพย์สินที่ถูกริบจะต้องเป็นทรัพย์สินของจำเลยเท่านั้น จากกฎหมาย RICO และ CCE บัญญัติให้มีการริบทรัพย์สินเฉพาะของผู้กระทำความผิดเท่านั้น (18 U.S.C. 1963 (3)) ดังนั้นการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา จึงไม่มีผลกระทบต่อบุคคลที่สามซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินและมีผู้นำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด และการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาได้ระบุข้อต่อสู้เรื่องความสุจริตไว้ใน 21 U.S.C. 853 (b) บัญญัติไว้ ความว่า ตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริต เสียค่าตอบแทนและขณะที่รับโอนไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในข่ายที่จะริบ ข้อต่อสู้เรื่องเป็นผู้รับโอนโดยสุจริต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁰ 922 F.2d 129, 132 (2d Cir. 1990) คดีนี้อ้างถึงใน Michael F. Zeldin and Roger G. Weiner, *American Criminal Law Review*, p. 848.

³¹ 902 F.2d 1443, 1445 (9th Cir. 1990) คดีนี้อ้างถึงใน Michael F. Zeldin and Roger G. Weiner, *American Criminal Law Review*, p. 848.

เสียค่าตอบแทน ไม่นำไปใช้กับการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เพราะการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ใช้หลักความสัมพันธ์ย้อนหลัง (Relation Back Doctrine) กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของรัฐนับแต่ได้ใช้กระทำความผิด บุคคลที่สามไม่มีส่วนได้เสียในทรัพย์สิน การโอนต่อมาภายหลังที่ได้ใช้กระทำความผิดตกเป็นโมฆะ ซึ่งศาลได้วินิจฉัยไว้ในคดี *United States v. One Price of Real Estate*³²

ด้วยเหตุที่แนวความคิดระหว่าง การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง และการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาต่างกัน ผลกระทบต่อบุคคลที่สามจึงต่างกันถึงแม้ว่ากฎหมายได้บัญญัติคุ้มครองเจ้าของผู้สุจริตไว้ก็ตาม แต่ความเป็นเจ้าของทรัพย์สินจะต้องมีก่อนนำทรัพย์สินนั้นไปกระทำความผิด ถ้าเป็นเจ้าของทรัพย์สินในเวลาภายหลังที่ทรัพย์สินนั้นถูกนำไปใช้กระทำความผิด แม้จะได้รับโอนมาโดยสุจริตมีค่าตอบแทนจะนำมาเป็นข้อต่อสู้ไม่ได้ต่างจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา เจ้าของผู้สุจริตได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทั้งในกรณีเป็นเจ้าของทรัพย์สินก่อนเกิดการกระทำ และภายหลังการกระทำความผิดแต่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าได้ทรัพย์มาโดยสุจริตมีค่าตอบแทน และขณะที่โอนนั้นไม่มีเหตุอันควรที่จะเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในข่ายแห่งการริบ

3.6 ผลของการโอนทรัพย์สิน การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งได้นำหลักตามกฎหมายจารีตประเพณีที่มีแต่โบราณมาใช้ คือหลักความสัมพันธ์ย้อนหลัง (Relation Back Doctrine) หลักความสัมพันธ์ย้อนหลังมาจากกฎหมายสมมุติว่าทรัพย์สินนั้นเองเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ทรัพย์สินนั้นมีมลทินมาตั้งแต่ใช้กระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิด การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นกระบวนการพิจารณาต่อตัวทรัพย์สิน จึงต้องพิจารณาเวลากระทำความผิดเป็นสำคัญ เพราะทรัพย์สินมีความผิดนับแต่เวลาที่ได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิดมีผลทำให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของรัฐทันที แต่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวยังไม่ผลสมบูรณ์ตามกฎหมายจนกว่าศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน และ

³² 571 F.Supp. 723, 725 (W.D. Tex. 1983) คดีนี้อ้างถึงใน Michael F. Zeldin and Roger G. Weiner, *American Criminal Law Review*, p. 848.

คำพิพากษานั้นมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่มีการกระทำความผิด การซื้อขายทรัพย์สินภายหลังการกระทำความผิดเป็นโมฆะแม้ว่าจะซื้อโดยสุจริต คดี United States v. Stowell, 133 U.S. 1 (1890) ศาลตัดสินว่าการโอนต่อมาไม่มีผลทำให้ผู้รับโอนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ผู้รับโอนจะอ้างว่าได้รับโอนมาโดยสุจริตไม่ได้ จะเห็นได้ว่าหลักความสัมพันธย้อนหลังมีผลกระทบต่อผู้รับโอนภายหลังที่ทรัพย์สินนั้นได้ใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวยังไม่ได้ถูกยึดเพื่อดำเนินการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เมื่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของรัฐทันทีจึงเป็นการตัดสิทธิ์ของบุคคลที่สาม ที่จะได้รับ ความคุ้มครองตามกฎหมายต่อผลประโยชน์ในทรัพย์สิน แต่อย่างไรก็ตามหลักความสัมพันธย้อนหลังจะไม่นำไปใช้ในกรณีที่ เป็นเจ้าของผู้สุจริตก่อนเกิดการกระทำความผิด United States v. Buena Vista Ave³³

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา เป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา จะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินกระทำความผิด และศาลพิพากษาลงโทษริบทรัพย์สิน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจึงตกเป็นของรัฐภายหลังจากศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน ด้วยเหตุที่การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาเป็นการพิจารณา คดีต่อบุคคลมิใช่ตัวทรัพย์สิน จึงไม่พิจารณาถึงระยะเวลาที่ใช้ทรัพย์สินนั้นกระทำความผิดหรือได้ทรัพย์สินนั้นมาจากการกระทำความผิด ไม่นำหลักความสัมพันธย้อนหลังมาใช้* เมื่อมีการโอนทรัพย์สินระหว่างการดำเนินคดีริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา รัฐจะนำคดี มาฟ้องผู้รับโอนไม่ได้ รัฐยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจนกว่าจะพิสูจน์ว่าเจ้าของทรัพย์สินกระทำความผิด United States v. Veon, 549 F. supp. 273, 280 (E.D. cal. 1982) การโอนทรัพย์สินไปยังบุคคลที่สามไม่ทำให้การโอนดังกล่าวตกเป็นโมฆะ ผู้รับโอนมีสิทธิที่จะเข้ามาต่อสู้

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³³ 113 S. Ct. 1126 (1993) คดีนี้อ้างถึงใน Sandra Guerra, "Reconciling federal asset forfeiture and drug offense sentencing," Minnesota Law Review 78 (April 1994) : 830 - 832.

*กฎหมาย RICO และ CCE ได้นำหลักความสัมพันธย้อนหลังซึ่งเป็นหลักที่ใช้ในการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งมาใช้ ไม่ใช่หลักในการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาโดยแท้

ในคดีริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา โดยพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า เป็นผู้รับโอนโดยสุจริต มีค่าตอบแทนในสิทธิกรรมสิทธิ์หรือผลประโยชน์ ในทรัพย์สิน และขณะที่รับโอนไม่มีเหตุอันควร เชื่อว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในบังคับแห่งการริบ (21 U.S.C. 853 (c)) ข้อต่อสู้เรื่องนี้ไม่ปรากฏใน กฎหมายที่ใช้การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง ตามกฎหมายยาเสพติด*

จากหลักความสัมพันธ์ย้อนหลังซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการ ทางแพ่งมีผลทำให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของรัฐทันทีที่ได้ใช้ทรัพย์สินกระทำความผิด หรือ ได้มาจากการกระทำความผิด แต่กรรมสิทธิ์ดังกล่าวจะไม่สมบูรณ์จนกว่าศาลจะพิพากษาให้ ริบทรัพย์สิน**การโอนทรัพย์สินภายหลังวันที่มีการกระทำความผิดผู้รับโอนไม่ได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมาย ต่างจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา การโอนทรัพย์สินภายหลัง วันที่มีการกระทำความผิด ผู้รับโอนได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามผู้รับโอน จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ได้รับโอนมาโดยสุจริตมีค่าตอบแทน และขณะที่รับโอนไม่มีเหตุ

*กฎหมายบางฉบับที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง อาจมีมาตรการให้ความคุ้มครองผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตมีค่าตอบแทน ที่กล่าวไว้ในเจตยานิพนธ์ ฉบับนี้เป็นกรกล่าวถึงหลักเกณฑ์ทั่วไป

**จากหลักความสัมพันธ์ย้อนหลังดังกล่าว มีผลกระทบต่อบุคคลผู้สุจริต เช่น ผู้ซื้อทรัพย์มาโดยสุจริตมีค่าตอบแทน ภายหลังจากวันที่มีการกระทำความผิด ศาลอุทธรณ์บางภาค ให้ผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตสามารถยื่นคำร้อง (petition) ต่อหน่วยงานที่มีอำนาจในการพิจารณาคำร้องเพื่อขอยกเลิกการริบทรัพย์สิน (remission) และเมื่อได้รับอนุมัติแล้วจะมีการประกาศจาก หน่วยงานนั้นให้ผู้ยื่นคำร้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าว Florida Dealers and Growers Bank

v. United States 279 F.2d 673 (5 Cir. 1960) and United States v. One 1967 Chris Carft 27 - Foot Fiber Glass Boat, 423 F.2d 1293 (5 Cir. 1970).

อันควรรู้ว่าทรัพย์สินนั้นจะถูกริบ *

3.7 ผลของคำพิพากษา การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง นำหลักตามกฎหมายจารีตประเพณีเรื่อง ความสัมพันธ์ย้อนหลังมาใช้ เมื่อนำทรัพย์สินไปใช้กระทำ ความผิดหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำผิด กรรมสิทธิ์ตกเป็นของรัฐหรือแผ่นดินทันที แต่กรรมสิทธิ์ดังกล่าวยังไม่มีผลสมบูรณ์ ตามกฎหมายจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน และคำพิพากษานั้นมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่มีการกระทำผิด หลักความสัมพันธ์ย้อนหลัง กฎหมายยาเสพติด 21 U.S.C. 881 (h) บัญญัติว่า “ สิทธิทั้งปวง (all right) กรรมสิทธิ์ (title) และผลประโยชน์ในทรัพย์สิน (interest) ตามที่ได้อธิบายไว้ใน 21 U.S.C. 881 (a) ให้ตกเป็นของรัฐนับตั้งแต่ได้มีการกระทำผิด ”

จากหลักความสัมพันธ์ย้อนหลังดังกล่าวมาแล้ว เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ ริบทรัพย์สินมีผลให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของรัฐโดยเด็ดขาด และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ตกเป็นของรัฐมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่มีการกระทำผิด การโอนต่อมาภายหลังมี การกระทำผิดผู้รับโอนจึงไม่ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน คำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินด้วย กระบวนการทางแพ่งมีผลกระทบต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ไม่ว่าเจ้าของกรรมสิทธิ์จะทราบหรือ ไม่ว่าทรัพย์สินของตนถูกดำเนินคดี การตกเป็นของรัฐเป็นการเด็ดขาด ดังนั้นคำพิพากษามี ผลผูกพันถึงบุคคลทุกๆ ไปไม่ใช่เฉพาะคู่กรณี

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

*เนื่องจากกฎหมาย RICO และ CCE ได้นำหลักความสัมพันธ์ย้อนหลังไปใช้ จึงมี ปัญหาว่าเงินหรือค่าตอบแทนที่ให้แก่ทนายความ ในการว่าคดีให้กับจำเลยที่จะถูกริบทรัพย์สิน นั้นรัฐบาลมีอำนาจริบหรือไม่ ศาลบางแห่งในสหรัฐอเมริกาเห็นว่ารัฐบาลไม่มีสิทธิจะริบได้ เพราะจะเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 6 เรื่องสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากทนายในการต่อสู้คดี และเห็นว่าเป็นขยายอำนาจที่กฎหมายให้ไว้สำหรับ การริบทรัพย์สินออกไปอย่างเกินขอบเขต แต่ถ้าเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ไปให้แก่ทนายความเพื่อ เป็นการอำพรางก็ไม่ใช่การขัดขวางอำนาจการริบทรัพย์สินของศาล.

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา เป็นกระบวนการพิจารณาความผิดต่อบุคคล คำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษ ผลของคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินกรณีสิทธิในทรัพย์สินตกเป็นของรัฐโดยทันที แต่ไม่มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่มีการกระทำความผิดและคำพิพากษามีผลผูกพันเฉพาะคู่กรณี ดังนั้นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงอาจยื่นคำร้องคัดค้าน และร้องขอคืนทรัพย์สินเช่นว่านี้ได้ถ้าเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ เรื่องขอคืนทรัพย์สินตามกฎหมายยาเสพติด 21 U.S.C. 853 (n) บัญญัติว่า

(n)(1) เมื่อศาลออกคำสั่งริบทรัพย์สิน เป็นหน้าที่ของรัฐจะต้องพิมพ์ประกาศแจ้งความเผยแพร่การมีคำสั่งริบและการจำหน่ายทรัพย์สินนั้น พร้อมกับส่งแจ้งความนั้นไปยังผู้มีส่วนได้เสียทราบด้วย

(2) บุคคลผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบด้วยกฎหมาย ในทรัพย์สินที่มีคำสั่งริบให้ตกเป็นของรัฐ จะต้องยื่นคำร้องภายใน 30 วัน นับแต่วันเสร็จสิ้นการประกาศหรือวันที่ตนได้รับการแจ้ง โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาคำร้องนั้น

(3) ในคำร้องนั้นผู้ร้องจะต้องอ้างอิงพยานหลักฐานต่างๆมาด้วย

(4) ศาลจะไต่สวนและพิจารณาให้เสร็จภายใน 30 วัน ในการนี้ศาลจะรวมการพิจารณาคำร้องต่างๆเข้าด้วยกัน

(5) ในการพิจารณาคดี ให้ผู้ร้องและรัฐนำพยานหลักฐานต่างๆเข้ามาสืบเพื่อสนับสนุนข้ออ้างและข้อเถียงของตน ในการนี้ศาลอาจจะนำสำนวนในคดีอาญามาพิจารณาประกอบ

(6) การพิจารณาของศาลจะยึดหลักฟังน้ำหนักพยาน ที่มากกว่าเป็นสำคัญ โดยศาลอาจสั่งคืนทรัพย์สินที่ริบได้ในกรณีต่อไปนี้

(A) ขณะเกิดกระทำความผิด ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ร้องขอมิใช่ของผู้กระทำความผิด

(B) ผู้ร้องเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตมีค่าตอบแทน และขณะที่รับโอนไม่มีเหตุที่จะเชื่อว่าทรัพย์สินจะอยู่ในข่ายที่จะถูกริบ

(7) ถ้าศาลยกคำร้องขอ หรือไม่มีการยื่นขอคืนภายในกำหนดเวลา กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นอันยุติการให้แย้ง

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา คำพิพากษามีผลเฉพาะคู่ความไม่รวมถึงบุคคลภายนอกด้วย เมื่อคำสั่งริบทรัพย์สินมีผลกระทบต่อบุคคลภายนอก บุคคลภายนอก

จึงมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านเพื่อนำพยานหลักฐานเข้ามาพิสูจน์ว่าตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินขณะเกิดการกระทำความผิดหรือเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตมีค่าตอบแทน และขณะที่รับโอนไม่มีเหตุเชื่อว่าจะทรัพย์สินจะอยู่ในข่ายที่จะถูกริบ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องยื่นคำร้องเข้ามาในคดีภายในระยะเวลา 30 วันตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้มิฉะนั้นจะไม่มีสิทธิคัดค้านการริบทรัพย์สินดังกล่าว ด้วยเหตุที่ขั้นตอนการยื่นคำร้องเข้ามาในคดีริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งของผู้อ้างสิทธิเป็นขั้นตอนเดียวกับการพิจารณาทรัพย์สิน ดังนั้นคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจึงตกเป็นของแผ่นดินโดยเด็ดขาดแต่การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ผู้ร้องจะยื่นคำร้องเข้ามาในคดีได้ต่อเมื่อได้พิพากษาว่า จำเลยกระทำความผิดและให้ริบทรัพย์สิน³⁴ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยไม่เด็ดขาดในกรณีที่บุคคลภายนอกพิสูจน์ได้ว่ามีสิทธิดีกว่า

3.8 สภาพบังคับ การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งเป็นกระบวนการพิจารณาคดีต่อตัวทรัพย์สิน ประเด็นในการพิจารณาคดีคือ ทรัพย์สินนั้นเองมีความผิดหรือบริสุทธิ์ ไม่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาความผิดอาญาต่อเจ้าของทรัพย์สิน เมื่อศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน คำพิพากษามีผลกระทบต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินซึ่งถูกฟ้องเพื่อดำเนินคดีริบทรัพย์สิน จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งไม่มีหลักเรื่องการริบทรัพย์สินอื่นแทน ดังเช่น การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาและในกรณีที่มีการโอนทรัพย์สินไปยังบุคคลที่สาม ภายหลังจากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นผู้รับโอนไม่ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกเป็นของรัฐนับตั้งแต่มีการกระทำความผิด ตามหลักความสัมพันธ์ย้อนหลัง การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง จะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อ ศาลพิจารณาเห็นว่าทรัพย์สินนั้นมีความผิดจึงเป็นกระบวนการที่มีสภาพบังคับเหนือทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา เป็นกระบวนการพิจารณาคดีต่อบุคคล ประเด็นในการพิจารณาคดีคือ พิจารณาวาบุคคลนั้นมีความผิดหรือบริสุทธิ์ การริบทรัพย์สิน

³⁴ Sonia C. Jaipaul, " Asset Forfeiture : A federal prosecutor's view taking the profit out of White Collar Crime, " Federal Bar Association, March/April 1993. (Mimeographed).

เป็นส่วนหนึ่งของการลงทะเบียน คำพิพากษาในกระบวนการนี้มีผลกระทบต่อความที่ปรากฏตัวต่อหน้าศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือบุคคล ถ้าจำเลยได้จำหน่าย จ่ายโอน หรือ ซอนเร้นทรัพย์สินที่จะถูกริบก่อนมีคำพิพากษา ศาลมีอำนาจสั่งให้ทรัพย์สินอื่นของจำเลย ทดแทนในราคามูลค่าเท่ากับราคาทรัพย์สินที่จะต้องริบ (21 U.S.C. 853 (p)) การโอนทรัพย์สิน ไปยังบุคคลที่สามภายหลังมีการกระทำความผิดไม่ตกเป็นโมฆะ เหมือนกับการริบทรัพย์สินด้วย กระบวนการทางแพ่ง การริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญาจะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อ พิสูจน์ได้ว่า จำเลยกระทำความผิดและลงทะเบียนทรัพย์สิน จึงเป็นกระบวนการที่มีสภาพบังคับ เหนือบุคคล

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า “ กระบวนการริบทรัพย์สิน ” มี 2 กระบวนการ กล่าวคือ ประการแรก เป็นการริบทรัพย์สินโดยฟ้องตัวทรัพย์สินโดยตรงซึ่งไม่คำนึงว่าจะมีคำพิพากษา ลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดหรือไม่ การริบทรัพย์สินในความหมายนี้เป็นการริบทรัพย์สิน ด้วยกระบวนการทางแพ่ง ประการที่สอง การริบทรัพย์สินเมื่อมีคำพิพากษาลงโทษ ผู้กระทำความผิดทางอาญา ซึ่งเป็นการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางอาญา ด้วยเหตุที่ กระบวนการริบทรัพย์สินตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการพิจารณา ริบทรัพย์สินและหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินจึงแตกต่างกันด้วย แต่ เนื่องจากการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง เป็นการริบทรัพย์สินซึ่งเกี่ยวเนื่องกับ การกระทำความผิดอาญา การนำกฎหมายมาใช้บังคับจึงมีปัญหาทางทฤษฎีกฎหมายอาญา มาเกี่ยวข้องเกิดปัญหาถกเถียงในวงการนักกฎหมายว่าการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง มีลักษณะเป็นกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญา เจ้าของทรัพย์สินได้รับความคุ้มครองตาม รัฐธรรมนูญเหมือนการดำเนินคดีอาญาหรือไม่ นำวิธีพิจารณาความไต่ถามใช้กับการริบทรัพย์สิน ด้วยกระบวนการทางแพ่ง ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวรายละเอียดในบทต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย